

NORDFRANCA

ESPERANTISTO

PIKARDA STELO - NORDA GAZETO - ANTAŬEN

MONATA REVUO

de la Nordfrancaj Esperantistoj

Publikigas la sciigojn de la Norda Federacio
kaj de la Grupoj

REVUE MENSUELLE

des Espérantistes du Nord de la France

Publie les renseignements
de la Fédération du Nord et des Groupes

Redaktejo kaj administrejo :

18, rue Albert Ier - DUNKERQUE (Nord)

C. VERNAY, Direktoro

G. VANHOVE, Administranto

M. DELAVIGNE, Respondeca redaktoro

Redakta Komitato, redaktas

Jarabono : Francujo 10 frankoj

aliaj landoj: 8 respondkuponoj aŭ egalvaloro

POŬTCEKKONTO: LILLE 403-50

C. VERNAY, DUNKERQUE

Les bonnes adresses de Dunkerque...

KODAKS
PHOTO-AMATEURS

CAYEZ

9bis, Rue Clémenceau - DUNKERQUE

Travaux - Agrandissements
Stocks de toutes marques
Esperanto parolata

ATELIER DE RELIURE ET CARTONNAGE
(Fondé en 1860)

Louis BLOT

10, Rue Dupouy, DUNKERQUE

Reliure en tous genres
de luxe et d'amateur
Esperanto parolata

IMPRIMÉS EN TOUS GENRES - PAPETERIE

RELIURE - GRAVURE

Fournitures classiques et de bureau

Librairie du Beffroi

Albums et Timbres pour Collectionneurs
Livres - Insignes Esperantistes

MOREAU-FOURMEUX

28, Rue Clémenceau, DUNKERQUE

"Au Roi du Saucisson"

Roger BRATS

30, Rue Michelet

COUDEKERQUE-BRANCHE

Fromages, Conserves, Confitures

Vente sur tous les Marchés de la Région

Fabrique de Casquettes

BÉRETS - CHAPEAUX

EDMOND

Chapelier

38, Rue Poincaré - DUNKERQUE

"Les BLEUETS"

26, Rue Poincaré - DUNKERQUE

Blanche RAMOUT

Fleuriste

Vous y fournir, c'est affirmer votre bon goût

Choix de Plantes - Corbeilles
Gerbes et Bouquets

**Les Coopérateurs
de Flandre et d'Artois**

Toute l'Alimentation
Tous les Vins
Tous les Spiritueux

Poids exact, Juste Prix, Qualité parfaite

Nos succursales sont ravitaillées chaque jour

en Pain, Lait frais pasteurisé
Fruits, Charcuterie, Beurre

VENTE A TOUS

Avantages accordés aux sociétaires :

Ristourne au prorata des achats

(3.194.244 frs répartis pour 1935)

Secours de la Mutualité Coopérative

(naissance, maladie, décès)

Journal gratuit tous les 15 jours

Dans nos 450 magasins, vous trouverez

la qualité que vous cherchez

les prix qui vous conviennent

Tout l'HABILLEMENT

Hommes, Jeunes Gens

Enfants

AU BON VÊTEMENT

Maison O. ROZEN

17, Rue des Chaudronniers

DUNKERQUE

Esperanto parolata

FIRMO

Georges MAEGHT

Juvelisto - Artobjektoj

9, Rue Clémenceau, DUNKERQUE

Esperanto parolata

Rabato al niĝj Samideanoj

NORDFRANCA ESPERANTISTO

Monata Revuo de la Nordfrancaj Esperantistoj

2^a Serio - 15^a Jaro N° 1-2 NOVEMBRO-DECEMBRO 1937.

S-ro HELLEBOID,

Teknika Inĝeniero ĉe la Franca Aer-Ministrejo, kiu faris en Dunkerque, tre aplaudatan paroladon pri Esperanto, sub la prezido de la Deputito-Urbestro de Dunkerque.

Cu vi pripensis sendi vian reabonon al "NORDFRANCA ESPERANTISTO" ?
Se ne, tuj faru tion !

Ni luktadis por ke "NJE" ne malaperu. Nia tasko estas malfacilega kaj ni bezonas vian helpon.

Subtenante vian revuon, vi subtenos la esperantan movadon kiun ĝi mem subtenas !

FAKTOJ

Kontraŭuloj de Esperanto ofte asertas, ke tia lingvo artefarita ne estas vere utila, ĉar la kono de "natura lingvoj" estas ĝenerale sufiĉa por reciproka interkompreniĝo inter kleraj homoj; ĉar, laŭ ili, nur por tiuj lastaj povas esti necesa interkomuniki kaj la interesuloj estas sufiĉe inteligentaj por lerni fremdajn lingvojn. Laŭ propra sperto, multaj el ni scias, ke tiaj opinioj ne estas ĉiam ĝustigitaj de la faktoj. Mi mem, humile konfesas, ke mi lernis anglan kaj germanan lingvojn dum pluraj jaroj kaj ke, nun, mi apenaŭ kapablas utili ilin por mallongaj kaj ne-gravaj babiladoj.

Esperanton mi lernis dum kelkaj monatoj, antaŭ pli ol tridek jaroj (en 1905-a): mi neniam forgesis la lingvon; de tiu malproksima tempo la mondo ĉiam restis malfermita por mi. Kun Esperantisto el ia ajn lando, pri ia ajn temo, mi povas libere, sangene interparoli.

Oni pardonu al mi, tiun mallongan personan aludon: mi tute ne volas kalkuli min en la nombro de tiuj, kies ŝultroj kaj ĉefe cerbo, elportas la ŝargon gvidadi la popolojn. Tiuj pripensoj min trafis, ĉar mi ĵus legis artikolon pri "La scipovo de fremdaj lingvoj en la militistaroj" eltirata el grava franca gazeto "La France Militaire". Tiu legado min iomete konsolis pri mia nescio: mi opinias, ke la tie montritaj ekzemploj, eble povos esti utilaj por la propagando, karaj samideanoj!

La aŭtoro fakte diras, ke, en ĉiuj militistaroj, la scipovo de fremdaj lingvoj estas pli malgranda ol oni ĝenerale opinias: aro da konstatoj permesas plifirmigi tiun aserton.

Je l'komenco de la "Granda Milito", en Aŭgusto 1914, la rilatoj inter angla Marŝalo French kaj franca Generalo Lanzerac estis tre malfaciligataj pro la nekonado de iliaj reciprokaj lingvoj.

La legantoj de la libro "Die Stürmer von Douaumont", verkita de germana leŭtenanto von Brandis, certe rimarkis la humoron per kiu la aŭtoro ridindigas germanan oficiron, kiu alparolas Belgojn kun vortaro en la mano, kaj tamen ne sukcesas kompreni sin!

En la jaro 1920, angla kolonelo deziris detale viziti la francan militlernejon Saint-Cyr. La franca Generalo ĝentile gvidis la viziton, sed, nek li, nek la angla oficiro povis reciproke interkompreniĝi sen la helpo de junaj oficiroj, kiuj lernis la lingvojn en la lando mem.

Oni povas legi pluajn konstatojn el diversaj landoj: mi ne volas longe pridiskuti ilin kaj eliri konkludojn, ĉiu el miaj legantoj povas facile tion fari: mi nur citas, aldonante ke, se la supre cititaj kleraj homoj estus dediĉintaj nur kelkaj horoj por la lernado de nia lingvo, la lingvaj bariloj estus por ili malaperintaj kvazaŭ magie. Ĉu ekzemple estas necesa? Jen unu! Antaŭ du jaroj, juna amiko mia estus ekinteresata pri Esperanto. Posttagmeze, li ekprenis malgrandan lernolibron el mia libroŝranko: li diligente studis dum kelkaj horoj. La morgaŭan matenon, mi spertis, ke li jam povas korekte laŭlegi esperantaĵojn el plej diversaj devenoj kaj, ke li komprenas la signifon preskaŭ sen helpo, tradukante facile la tekstojn. Se tia provo ne estas nekontraŭebla pruvo, tamen ĝi povas esti valora argumento kaj certe la eksperimento estas rekomencebla.

Bedaŭrinde, tiuj lumeroj en la mallumaĵo de la nuna tempo estos ankoraŭ tro malgrandaj por klarigi la demandon: estas homoj, kiuj havas okulojn, kaj ne vidas!

P. BENOIT.

NI DAŬRIGU I... VINTRA RAKONTO

Tra la kamparo, blanka pro la dika neĝotavolo, Johano reiras hejmen. Li revenas el la vilaĝo, kie li aĉetis belajn lignoŝuojn. En la butikon, plena de la plej diversaj aferoj, li elektis flavajn lignoŝuojn. Flavo ja estas la plej bela koloro por la infanoj! Kia feliĉo senti la du piedojn varmajn en novaj lignoŝuoj kaj en bonegaj, dolĉaj, varmigaj ŝtrumpoj, kiuj leviĝas super la genuoj!

Sub la pinoj, tie, kie la neĝo restis sur la branĉoj, Johano trovas etajn riveretojn el nigra akvo frostita, sur kiuj li povas gliti per la lignoŝuoj...

Vintre vesperiĝas rapide, preskaŭ neatendite. Ruĝa suno subiras malantaŭ la neĝkovritajn montetojn, kaj baldaŭ la steloj brilas tie supre en la grandega ĉielo malvarma. La knabo deziras rapidi, sed pli malfacile li iras. Liaj piedoj estas lacaj, li sentas malvarmon. Kiel li volus esti hejme!

Subite, antaŭ li, sur la neĝo, li ekvidas nigran objekton. Li pensas: « Eble, estas sako falinta el iu glitveturilo... » kaj alproksimiĝas. Sed ne estas sako, estas besto. Atente li rigardas: « Ho! estas kapreolo!... »

Unue li kredas, ke la eta besto estas mortinta, sed kiam li genuiĝas apud ĝi, li vidas, ke ĝi iom moviĝas kaj ankoraŭ spiras. « Vivanta kapreolo! Ĉu mi povos ĝin savi? » Li karesas la beston, provas ĝin revarmiĝi per la elspiraĵo. Li levas kaj forportas ĝin, premitan kontraŭ la brusto. Kiom peza ĝi estas! La knabo ĉiam glitas kaj faletas, sed kuraĝe pluiras... Li sentas la glacieron gluitan sur la felo, kiu fandas pro la varmo de sia brusto kaj poste la mildan varmon de la besto, kiu penetras lin ĝis la koro...

Jen fine la domo! Johano per la pinto de la lignoŝuo, dolĉe frapas ĉe la pordo. La patrino malfermas:

— Panjo, li diras kun malfacila spirado, Panjo! vidu, kion mi havas... »

— Manjo! vekas la patrino, venu! Johano trovis kapreolon! »

La kompatinda besto oni metas sur la teron. Ĝi restas senmova, indifera, la piedoj faldigitaj sub la korpo, la kapo mallevita. Ĝi spiras pene kaj rapidege...

— Ĝi estas mortanta! ekkrias manjo.

— Ne, diras la patrino, ĝi soifas.

En kaserolon, ŝi jetas plenmanon da brano, iom da salo, kaj surverŝas bolantan akvon. Ŝi aldonas malvarman akvon kaj miksas ĉion per la mano. Tiam, ŝi prenas la kapreolon sub la ventro, kaj tenante ĝin inter la genuoj, ŝi enigis la buŝon en la akvon. La besto baraktas kaj retiriĝas, ternante. Sed ĝi tamen ektrinkas, kaj tuj ĝi opinias ke la branakvo bongustas, ĉar kiam la virino ĝin ellasas, la eta kapreolo avides suĉas kaj glutas. Apenaŭ ĝi spiras por pli rapide malpleniĝi la kaserolon kaj poste ĝi ankoraŭ lekas la branon, kiu restas sur la fundo. Fininte ĝi refalas, senfortiĝinta. La familio staras je kelka distanco por ne timigi ĝin. Johano volas doni al ĝi pecon da pano.

— Ne, konsilas la patrino, ne hodiaŭ, ĝi malsaniĝus...

Oni metas la kapreolon en la stalon, kiu komuniĝas kun la ĉambro. Ĝi staras senmova en la fundo de la stalo, la kapo rekte tenita, sen atenti pri la ŝafino kiu flaras tiun fremdulon.

— Nu, diras la patrino, ni enlitiĝu! Ĝi aspektas bone! Ĝi vivos!

En la lito, Johano maltrankviliĝas. Ĉu la kapreolo ankoraŭ vivas? Kiam la virinoj dormas, li ellitiĝas, kaj per la ŝtupetaro kondukanta

al sia kuŝejo, la koro batanta, li malsupreniras. Li ne kuraĝas eklumigi lampon. Blindpalpe li malfermas la pordferilon de la stalo kaj, en la varma mallumo, li ekvidas du parojn da okuloj, kiuj brilas unu apud la alia...

ADE.

LA RUNA SKRIBO

3. LA RUNOJ KIEL SORCILOJ.

Runa signifas en la germanaj lingvoj "mistero", "sekreto". De ĝi estas derivita la moderngermana verbo "raunen", kiu signifas flustri aŭ sekrete murmuri. En la islanda lingvo la vorto "rún" krome signifas scio, saĝeco. La homo, kiu konas la runojn, ne nur estas skribisto, sed homo klera kaj saĝa. Krome la scio de la runoj donas povon, ĉar la runoj estas plej efika rimedo por sorĉi: malamike influu malamikonjn, protekti sin kontraŭ malamikoj kaj naturmalfeliĉoj.

Kiel inventiston de la runoj la nordanoj rigardis Odhin (germanlingve Wotan). La islanda poemkolekto Edda, kiu datumas proksimume el la 12a jarcento, sed enhavas plej malnovajn mitojn, rakontas, kiel Odhin, pendanta sur la mondfrakseno ekkonis la runojn kaj scion pri ĉio.

En la Edda pluraj poemoj mencias la runojn. En la poemo pri Sigdrifa (germanlingve Brünhild, konata pro Wagner) Sigurd (germanlingve Siegfried), kiu ĵus penetris la flamojn kaj vekigis Sigdrifa, demandas al ŝi scion. Ŝi donas instruon pri la uzo de runoj tra multaj strofoj. Jen unu el ili:

*Venkrunojn vi devas scii,
se vi volas havi venkon.
Gravuru ilin sur la tenilon de la glavo
kelkajn ĉe la tranĉrando,
kelkajn ĉe la pinto
kaj prononcu dufoje Tyr.*

En la poemo Hávamál (kanto de la plej alta dio) Odhin mem donas instruon pri la runoj kaj sama instruo estas donata en la poemo Rigsthula. Krome runoj ankoraŭ plurfoje estas menciataj kiel sorĉiloj en diversaj poemoj de la Edda.

Por sorĉi per la runoj estis necese koni la nomon de la runo kaj la efikon de la runo. Oni gravuris la runojn sur la objekton kiu devos esti influata de la runoj (ekz. la glavo, aŭ ŝipo) aŭ sur tabuleton el ligno kun la nomo de la malamiko, kiun ili devos trafi. Krome oni devis prononci la nomon de la runoj. Runnomoj estas ekz. Fe=havaĵo, Reidh=vojo, Nandh=danĝero, Sol=suno, Madhr=homo. La sorĉefiko de la runoj estis ekzemple jene: N kontraŭ danĝero, T kaj S alportas venkon, Th igas freneza, O liberigas el ligiloj k. a.

Ni posedas belan ekzemplon por sorĉrunoj sur tekscadro trovita ĉe Lund en suda Svedujo el la jaro 1000 proksimume. Sur ĝi estas engravurita: *Sigvors ingemar ekhavu malbonan ploradon kaj kelkaj runoj, kiuj havu la magian efikon.*

En la islandaj sagaoj ofte estas rakontate pri la runcio de iu eminenta homo. Tia ekzemple estis Egill. Al li foje estis donata trinkkorno kun venena trinkaĵo. Li supozis tion kaj skribis kelkajn runojn sur la kornon, kiu pro la magia efiko de la runoj disiĝis. Aliffoje li ekkonis, ke knabino estis malsana pro tabuleto kun malsanigaj runoj. Li fors-

krapis tiujn kaj anstataŭis ilin per sanigaj runoj. La knabino saniĝis. Tion rakontas al ni la sagao.

Estis ankaŭ kutimo starigi stangon kun ĉevalkapo supre, en kiun oni engravuris runojn, por pereigi malamikojn. La starigo de tiaj stangoj estis konsiderata granda ofendo kaj atako kaj kaŭzis interbatalojn. Pro tio la islanda leĝo eĉ malpermesis la starigon de tiaj pereig-stangoj.

4. LA RUNOJ POST LA PEREO DE LA NORDA KULTURO.

La eklezio kontraŭbatalis la runojn, kiel malbonan paganan kutimon; precipe pro la uzo de runoj kiel sorĉiloj. Tamen la runoj ankoraŭ longe vivis post la kristanigo kaj ili eĉ estis uzataj en la servo de la eklezio. Ni konas multajn enskribojn runajn en preĝejoj, krucoj, kun enskribo *Ave Maria* en runoj kaj sonorilon kun runa enskribo. Eĉ latinlingvaj enskribo kelkfoje estis farataj per runoj. Ankaŭ moneroj dufoje estis stampitaj en Danujo kun teksto en runoj.

Kvankam oni certe multe uzis la runojn por personaj komunikoj, t. e. leteroj, kiuj konsistis el lignaj tabuletoj ni ne posedas tiajn postrestaĵojn el la runa tempo. Kiam la uzo de pergamento fariĝis ĝenerala ankaŭ la latina skribo fariĝis ĝenerala. Tamen ni ankoraŭ konas tri manuskriptojn skribitajn per punktumitaj runoj. Ankoraŭ en 1543 dana admiralo skribis kvin paĝoj en sia taglibro ekskluzive per runoj. El la 14a ĝis 16a jarcento ankoraŭ ekzistas ducent tombejaj ŝtonoj skribitaj per runoj. En Islando troviĝas runa ŝtono el 1681. En la sveda regiono Dalekarlio la uzo de runoj ankoraŭ tre longe restis kaj ankoraŭ en la lasta jarcento estis kamparanoj tie konantaj la runojn. Oni uzis la runojn precipe por kalendaroj, sed ankaŭ por enskriboj en mebloj kaj domoj. Hodiaŭ la runoj estas okaze uzataj en Skandinavujo por enskriboj sur modernaj monumentoj kaj la islanda poŝto eldonis antaŭ kvar jaroj du poŝtmarkojn kun mallonga teksto en runoj. Do oni povas diri, ke la runoj ĝis hodiaŭ ne tute elmortis.

Arthur BAUR.

En nia Federacio

Kunveno de la Federacia Komitato en Douai
la 24-an de Oktobro 1937

Sro Alberic Humez, prezidanto malfermis ĝin precize je la 10-a kaj duono en la ĉesto de la multaj riprezentantoj de niaj federaciaj grupoj. Senkulpigleterojn alsendis: F-ino Tondelier, Sroj Alglave, Buroufosse (Pont-sur-Sambre) Dumarque, kun preciza raporto pri sia agado kiel estro de la Porinstruista fako, Pere de Sro Houzé senkulpiĝis Sroj Dégand kaj Nogé.

Mallonga raporto pri la funkciado de diversaj fakoj de la federacio. Sro Brunet raportas pri *Izoluloj*. En tuta regiono de Arras nia movado rapide disvastiĝas.

Estis starigitaj novaj grupoj kiuj aliĝis al nia Federacio en Tourcoing kaj en Bruay (P.-de-C.).

Por ebligi la kreadon de novaj grupoj oni nepre devas aranĝi Csehkursojn. Sro Houzé proponas aranĝi tiujn kursojn en 6 najbaraj urboj; la leciono okazus unufoje ĉiusemajne en ĉiu el la 6 urboj. Li klarigas

kiunmaniere funkcias tiuj Cseh-kursoj en Flandrujo, kie nia movado multe plifortigis.

Tamen la aranĝo de tiuj kursoj ne kuŝas nur en la manoj de unu aŭ kelkaj plimalpli sindonaj sed certe malspertaj izoluloj, sed la federacio mem helpas ĉiel al la aranĝo kaj gvidas la unuajn paŝojn de la propagandistoj. En la organizo de la propagando la plej grava malfacilaĵo estas kompreneble la financa. Ĉiuj kostoj de afiŝoj, invitiloj, propagandfolioj, anoncoj k.t.p. estos kovritaj de la federacio, sed la federacio enspezos la trionon de la kotizo de ĉiu lernanto.

La komitato principe akceptas tiun proponon sub la kondiĉoj ke : 1-e, la investita monhelpo por la aranĝo de la kursoj ne superu 200 frjn; 2^a) la Cseh-profesoro solene promesas aligi ĉiujn siajn gelernantojn al nia federacio.

La unua provo de aranĝo tiumaniera okazos baldaŭ en Arteza distrikto; la kursoj estos gvidataj de Sro Sipke Stuit.

Radio Sro Houzé raportas en la nomo de la lakestro Sro Nogé. Li, same kiel Sro Alglave en sia letero varme rekomendas al la federacianoj subteni la radiodissendojn sendante post ĉiu disaŭdigo gratul-kaj dankkarton. Precipe estas nepre subtenindaj la dissendoj de Lyon P.T.T., Lille P.T.T. kaj Radio-Paris. Ofte en multaj grupoj de nia federacio la radio-delegitoj laboras tre malkontentige. Tio okazigas malsukcesojn. La radio stacio ŝtelas al ni pli kaj pli da minutoj aŭ ŝanĝas la tagon kaj horon de la dissendoj aranĝante ilin je netaŭga tempo. La ĉefaj kulpuloj estas tamen nur la samideanoj kiuj nesufiĉe komprenas la gravecon de perradia disvastigado de nia Movado.

Nia bulteno "Nordfranca Esperantisto" majstre estrata de sia direktoro Sro Claude Vernay devas lukti kontraŭ gravaj malfacilaĵoj. Ĝi havis tre gravan deficiton. Spite de ĝi kaj spite de la grava plialtiĝo de la multaj diversaj kostoj, Sro Vernay ne plialtiĝos la abonkotizon, sed la tasko de ĉiu federaciano estas reaboniĝi kaj instigi aliajn samideanojn aboni nian revuon.

Ekspozicia fako gvidata de Sro Volqueman (Lille) tre bone fartas. Venontjare estos aranĝita denove E-budo ĉe Lillea Komerca Foiro. Sro Aldebert (Fresnes) promesis fari necesajn klopodojn ĉe la Foirestraro kaj oficiale riprezenti nian Federacion.

Pri la *Gazetara servo* mallonge raportas Sro Houzé. Li estas ĉiam je la dispono de federacianoj kiuj deziras kaj povas enkonduki *Esp-rubrikon* en iu ĉiutaga aŭ semajna gazeto. Por havi presotan materialon sufiĉas sin turni nur al Esperanto-Dunkerque.

Pri la *Propagando ĉe la Instruistaro* detale raportis perletere la gvidanto de tiu fako Sro Dumarquez. La anonco pri la starigo de la kursoj kaj alvoko al la Instruistaro subskribita de la loka lerneja inspektoro kaj de la grupskretario estis dissendita al ĉiuj geinstruistoj en la distrikto de Boulogne kaj Desvres. Oni rekomendas la saman farmanieron al ĉiuj grupoj. Ankaŭ en Lille la alvoko al la alskribiĝo al la kurso estis subskribita de la Akademia Inspektoro.

Sro Dumarquez dissendis cirkuleron al ĉiuj federacianoj-instruistoj.

Sro Deligny, honora prezidanto de nia federacio donacis sian Esperanto-bibliotekon al la Urba Biblioteko de Saint-Omer. Tio estas tre grava okazintaĵo kaj la Komitato varme dankas nian honoran prezidanton pro tiu "gesto" per kiu ni konservos por ni kaj por niaj posteuloj gravegajn dokumentojn pri nia afero. En marto 1938 okazos oficiala inaŭguro de la Esp. fako en la biblioteko de Saint-Omer. Sro Humez proponas aranĝi tiuokaze Komitatan kunvenon en tiu urbo. La venonta kunveno okazos dum decembro en Lille.

Tri komitataj kunvenoj plene sufiĉas antaŭ la kongreso kiu okazos la 22-an de Majo en Lens.

TRA LA GRUPOJ

ANZIN (Bleuze-Borne).

Pour répondre au désir formulé par de nombreuses personnes du populaire quartier de la Bleuze-Borne, M. Huin va tenter d'y faire un cours d'Esperanto. Une réunion pour l'ouverture de ces nouveaux cours, qui fonctionneront chaque lundi après-midi aura lieu très prochainement.

BOULOGNE-SUR-MER.

Le 24 octobre a eu lieu, dans la salle des fêtes de l'Ecole Frédéric-Sauvage mise à notre disposition par la ville de Boulogne-sur-Mer, une séance de propagande pour la diffusion de l'Esperanto. Après une causerie sur le rôle de l'Esperanto à travers l'Europe tourmentée on projeta le film espérantiste "Antaŭen".

Oni anoncas al ni ke nia agema samideano, S-ro Duchochois, estis elektita Honora Prezidanto de la Grupo de Boulogne. Niaj plej varmaj gratuloj al tiu pioniro.

BRUAY.

Le 29 novembre, dans la salle municipale des fêtes a eu lieu, sous la présidence de M. Gelé, inspecteur primaire, et la présidence d'honneur de M. Henri Cadot, député-maire et de M. Beuvry, président de la Fédération des Amicales Laïques, une grande conférence sur l'Esperanto. Elle fut faite par M. Deligny et M. André, professeur au lycée de St-Omer. La conférence fut agrémentée d'un film très intéressant.

BRUAY-THIERS.

Le 24 septembre le Groupe a organisé une conférence. MM. Centnersver et Huin expliquèrent la simplicité de l'Esperanto et le rôle qu'il joue pour le rapprochement des peuples et pour la consolidation de la paix universelle. Le cours, professé par M. Huin a lieu chaque dimanche de 10 h. 30 à 12 heures. 40 élèves y participent.

CALAIS.

Le Groupe "Verda Stelo" a repris ses cours le 12 novembre, à 18 h. 30, à l'Ecole Primaire Supérieure de Garçons. Nous rappelons que "L'Activité Intellectuelle" fait un cours tous les dimanches, de 11 heures à midi.

La causerie faite le 24 octobre par nos amis Petit, Guillaume et Mahé a connu un grand succès.

Nos cours d'Esperanto ont commencé le 14 novembre. Les cours supérieurs reprendront le 23 novembre.

Le 23 novembre, une petite causerie sur l'Esperanto a été faite par M. Perrin au cours d'un radio-concert organisé par l'Association des Auditeurs de Radio-Normandie, Section de Calais.

CONDÉ-FRESNES-SUR-ESCAUT.

Le 12 décembre, dans la salle des fêtes des écoles, à Fresnes, a eu lieu une grande fête de propagande Espérantiste. Une conférence a été faite par MM. Masselier et Piette. La partie artistique comportait des chants, poésies, saynètes, intermèdes musicaux et une charmante comédie de de Mesnil. Après la fête, un bal très animé a eu lieu dans les salons du Dancing Fresnois.

Nous sommes heureux de féliciter tout spécialement le Groupe de Condé-Fresnes-sur-Escaut pour la féconde activité qu'il ne cesse de montrer.

DOUAI.

Le Cours d'Espéranto se poursuit chaque vendredi à 18 h. 30, à l'École Pratique Edmond-Labbé, place Carnot, devant une quarantaine d'élèves assidus. Les membres du Groupe se réunissent chaque deuxième mercredi du mois, à 20 h. 30, à la Brasserie Moderne, 35, place Carnot (salle du premier étage). Causeries, conversations et jeux.

DUNKERQUE.

Por malfermi la novajn kursojn, la Grupo organizis, la 19an de oktobro en la Festsalono de la Dunkerque-a Urbodomo, provlecionon propagandan. Ĉeestis proksimume 150 personoj kiuj ne timis veni tra la pluvego. Tiun kunvenon prezidis S-ro Deputito-Urbestro Valentin.

S-ro Helleboit, vicprezidanto de la Pariza Grupo paroladis pri la diversaj helplingvo-sistemoj kiuj aperis antaŭ ol Esperanto estu kreita. Li precipe akcentis pri la neceseco de internacia interkomprenilo kaj klarigis la idealan celon de nia lingvo. Laŭ la viglaj aplaŭdadoj, la preleginto certe sukcesis konvinkigi la aŭskultantaron.

Post kelkaj dankvortoj, S-ro Degand, advokato, prezidanto de la Grupo, donis la parolvicon al F-ino Spyns, kiu faris tre interesan provlecionon laŭ Cse-metodo. Tiun lecionon atente aŭskultis ĉiu ĉeestanto. Multaj personoj kiuj eniris en la kunvenejon kiel skeptikuloj, eliris, je la disiĝo, entuziasmigitaj.

La 16an de novembro, S-ino Wittenberg venis el Parizo, prelegi antaŭ 60 gesamideanoj. Dum pli ol unu horo, ŝi paroladis pri Gorki kaj Chaliapine, ambaŭ famkonataj, ĉiu en sia arto, verkisto kaj kantisto.

La 11an de decembro okazis en "Kafejo de la Luno" strato de la Marine, en Dunkerque — je la 20a 30 — la Verda Vintra Festo, honore al nia Majstro D-ro Zamenhof, Muziko, kantaj, scenetoj kaj balo gajigis kaj amuzigis la samideanojn kaj iliaj familianojn.

Vendredon la 17an de decembro, je la 18a 45, en restoracio Trassaert simpatis estonino, parolados pri sia lando.

Dimanĉon la 19an de decembro, je la 10a ½, en la Urbodomo, dua parolado de Fraŭlino Kalnin, kaj poste okazos la ĝenerala fotografado de la Grupo.

NEKROLOGO. — Ni sciigas pri la morto de la patrino de nia simpatis kaj estimata samgrupanino F-ino Denise Gilles. Al ŝi kaj ŝia familio, niajn plej sincerajn kondolencojn.

KURSOJ. — Nun en Dunkerque kaj ĉirkaŭaĵoj, 7 kursoj regule funkcias kaj estas bone vizitataj :

En Dunkerque :

unuagrada kurso : ĉiujaŭde, je la 18a 45 en Urbodomo,
perfekta kurso : ĉiujaŭde, je la 18a 30 en Komerca-Cambro,
supera kurso : ĉiusabate, je la 19a en la Urbodomo.

En Malo-les-Bains :

unuagrada kurso : ĉiusabate, je la 19a en Komunuma Biblioteko,
perfekta kurso : ĉiuvendrede, je la 19a en Komunuma Biblioteko.

En Rosendaël :

unuagrada kurso : ĉiujaŭde, je la 19a en Muzika Akademio.

En Saint-Pol-sur-Mer :

unuagrada kurso : ĉiusabate je la 19a en Cité des Cheminots.

LIEVIN.

La sekretario de la Grupo, S-ro Bernard G., ĵus soldatiĝis (151e R.I., 7e C^e, Caserne Ney, Metz). Li deziras rilatiĝi kun aliaj esperantistoj soldatoj en Metz por daŭrigi la propagandon. Por ĉiuj sciigoj koncerne la Grupon de Liévin oni devas sin turni ĉu al S-ro Viseux, prezidanto de la Grupo aŭ al S-ro Delion, 25, rue du Vieux-Cimetière en Liévin.

LENS.

S-ro Erjavec finis sian kurson fine de novembro. Ĝi estis tre tre plaĉa kaj regule vizitata. Meze de decembro nova elementa kurso, gvidota de S-ro Dubois, instruisto,, komenciĝos. Samtempe okazos daŭriga kurso por la nunaj lernantoj.

La 15an de januaro, nia Grupo aranĝos grandan publikan balon en la belega salono de la dancejo "Alhambra". Granda orkestro, bufeto, tombolo, k.t.p. Ĉiuj geesperantistoj de la najbaraj Grupoj estas korege invitataj.

La 24an de novembro okazis ĝenerala kunveno de la Grupo.

LILLE.

La Grupo Kunvenis por interparoli pri la nunjara agado kaj propagando. La anoj decidis kunveni ĉiumonate, la unuan sabaton, je la 20a, en la kutima loko "Foyer Lillois", 24, rue Gauthier de Châtillon. Ili intencas fari esperantajn konversaciojn, prelegojn kun lumbildoj, prepari kantojn kaj eĉ teatraĵetojn.

Nome de la Grupo mi havas la plezuron anonci la edziĝon de unu el niaj aninoj, F-ino Houriez kun S-ro Brunet, el Lille, edziĝo kiu okazis lastan septembron.

VALENCIENNES.

Le Groupe a organisé, le 5 novembre, une séance d'ouverture. M. Huin souhaite la bienvenue aux nouveaux élèves et M. Centnersver démontra l'utilité et la facilité de la langue. Les cours professés par M. Huin, secrétaire du Groupe, ont lieu tous les vendredis, de 20 h. 15 à 21 h. 15, dans une salle du Foyer, place d'Armes.

ALIAJ GRUPOJ. — Pri la agado de la aliaj grupoj de nia Federacio, ni ne ricevis komunikajojn, ni memorigas ke la nova adreso de S-ro Centnersver, la redaktanto de tiu ĉi rubriko, estas : 71, rue de Lille, en Valenciennes. Al li, aŭ rekte al NjE, oni direktu ĉiujn komunikajojn pri la vivo de la Grupoj.

LITERATURA ANGULO

Vojaĝnotoj de Victor Hugo, trapasanta Nord-Francujon

TRA PIKARDIO.

Arras, la 13an de aŭgusto 1837, je le sesa.

Jen mi estas en Arras, preta por eniri Belgujon. Hieraŭ matene mi vojaĝis vaporŝipe laŭlonge de la bordoj de Somme, de Amiens ĝis Abbeville. Guste kiam mi enŝipiĝis, la suno leviĝis en densa nebularo meze de kiu elmontriĝis la kolosa silueto de la katedralo, sen iu detalo en la tuto, nur profile. Estis mirinde.

Nenio pli plaĉa ol la bordoj de Somme. Daŭre estas arboj, herbejoj kaj ĉarmaj vilaĝoj. Tie miaj okuloj sin banis en verdaĵo. Nenio impona, nenio severa, sed multego da etaj flandraj pentraĵoj, kiuj sin sekvas kaj similas; la akvo ĝisranda fluanta inter du bordoj de kanoj kaj floroj; ravaj insuletoj inter kiuj la rivero gracie serpentumas kaj ĉie etaj herbejoj, kun densa herbo, kun inertaj belaj bovinoj sur kiujn varma sunradio falas tra altaj popoloj. Foje kaj foje ni haltas ĉe la klusoj; kaj dum la necesa laboro okazas, la vapormaŝino ĝemas kiel laca besto.

TRA LA BULONJA REGIONO

Bernay, la 4an de septembro, je la 6a, vespere.

La marbordo estas belega apud Bulonjo. Mi longe observis ĝin de la ĝeta fino. For estas la malalta kaj malebena duno apud Ostende. Staras alta kaj nobla monteto el bruna grundo, verdumita ie kaj tie de la herbo, kie la ondegoj prilaboris gigantajn ŝtupojn, kaj kiu deklivas ĝis la maro kiel Titana ŝtuparo. Ties supron apenaŭ atingas la urbo; kelkaj mizeraj tegmentoj de vilaĝeto kaŭre kuniĝas fore en la mamontetoj de tiu granda duno. Ankaŭ kelkaj mueliloj kaŝiĝas turnitaj al la tero kaj apogitaj ĉe la marbordaj ventroformaĵoj. Sed ili vane ŝirmas sin, la marvento pasante prenas ilian brakfinon kaj furioze ilin turnas.

Guste kiam mi estis ĉe la ekstremo de la fostara digo la pasaĝera vaporŝipo ĵus eliris el la haveno. Oni ekvidis ĝin, malproksime, nur pro la nigra nubeto, kiu eliĝis el ĝia fumtubo, al la kontraŭa loko de la ĉielo.

Sur la plej malproksima dunsupro mi vidis samtempe fumantan tegmenton de mizera domaĉo. Unuflanke admirinda maŝino, kiu aliĝas la mondaspekton, aliflanke bolpoto de kampulo. Tio estis nur du fumkoloroj ĉe la horizonto.

Bernay, la 5an de septembro, je la naŭa, matene.

Elirante Bulonjon oni rondiras marbrakon, kiu kurbiga al la tero kvazaŭ por ekkapti la vilaĝojn. Dum alta tajdo ĝi estas kovrata de velŝipetoj, kiuj krozas siajn flavajn triangulojn en ĉiujn direktojn. Ek de tie la pejzaĝo rave varias ĉiomomente. La montetoj egale molaj kaj akraj, rondigitaj de la fortika marvento havas foje la italan aspekton. De tempo al tempo altaj dunoj belege kneditaj kiel ondoj, kiujn la movo de la veturilo ŝajnigas moviĝantaj, tumulte alfluas al la vojrandoj. La maro, kiu malrapide refluas de la franca marbordo, kuŝis tie antaŭe. Kaj poste ili formas kaj apogas, fore ĉe la horizonto siajn mallongajn kaj potencajn ondolimojn. Tio ŝajnas en la pejzaĝa fono, firmaj kaj ĉarmaj arabeskoj, skulptitaj laŭvice de ĉiuj naturelementoj. La Oceano ilin skizis, la uragano ilin prilaboris plu.

Etaples estas nur vilaĝo, sed unu el tiuj, kiujn mi serĉis; kolonio de fiŝkaptistoj instalita en unu el la plej plaĉaj golfetoj de Manche. La maro estis refluinta kiam mi tie alvenis, ĉiuj barkoj kuŝis malproksime sur la sablo, nigraj kaj brilaj kiel mitulkonkoj. Mi desegnis kelkajn promenante sur la marsablo. Ie kaj tie mi renkontis, sur la kabansojloj, senzorgajn vizaĝojn de la maristoj, kiuj noble salutas vin. La maro brilis meze de golfo, brilega kaj pecigita kiel diŝiraĵo de argenta ŝtofo. La altaĵoj, kiuj limigas la horizonton, sude, havas formon belegan kaj serenan. Kelkaj nuboj tre malrapide vagadis. Estis spektaklo kvieti kaj impona.

Trad : Studrondo de la Arrasa grupo.

NIA INSIGNO

Estas sendube, ke ekzistas multe pli da esperantistoj ol da "verdaŝtelportantoj". Verdire oni vidas relative malofte verdan stelon. Kial do?

Multaj diras: mi estas membro de diversaj asocioj kaj ja ne povas porti tutan serion da insignoj. Sekve mi preferas tute ne porti insignon.

Efektive, ŝajnas iom stulte ekspozi siajn politikajn tendencojn, grupon de piedpilko k.t.p.

Sed ni konsideru, ke la esperanto insigno havas apartan kaj unikajn signifon. Dum aliaj insignoj difinas grupon aŭ partion diferencon kaj ofte neamikan de alia partio aŭ grupo, la esperanta insigno pro ĝia universala signifo ampleksas la tutan mondon kaj superas iun ajn partion aŭ apartan grupon.

Tial ni ne hezitu. Ne volante porti ĉiuspecajn insignojn ni tamen elmontru ĉiam kaj ĉie la verdan stelon.

Sur vesto verda stelo. Sur via biciklo flageto. Kaj vi bonŝanca motorbiciklo aŭ aŭtoposedanto ornamu vian "ĉevalon" per bone videbla stelo!

S.

✻ POR RIDI ✻ SCIENCAĴO

(Elliraĵo el raporto de D-ro Serĉemul, de la Medicina Akademio de Petalŝnok (Patagonio).)

Estimataj gekolegoj.

Antaŭ proksimume 250 jaroj, sur nia, jam sen tio, sufiĉe malsana mondo, aperis nova mikrobo kaŭzanta gravajn mensajn kaj korpajn difektojn en la organismo de niaj kunhomoj. Tiutempe, oni ne multe priatentis ĝin; sed, ĉar la rapida kaj universala disvastiĝo de la infektado jam endanĝerigas la mondon, urĝas, ke ni, altestimataj bakteriologoj de la 22a jarcento, stude esploru ĝin.

"Esperantito" jen la nomo el nekonata etimologio, kiun liveris al mi malnovaj studlaboroj. El miaj longjaraj serĉadoj super tiu problemoj, mi alvenis al la konkludo ke la ĝermo estas la tiel nomata "verda bak-

terio", pri kies ekzistado ne estas dubeble, kvankam niaj modernaj plej perfektigitaj mikroskopoj ankoraŭ ne sukcesis distingeti ĝin.

La simptomoj de infektiĝo manifestiĝas ordinare kelkajn tagojn post kunesto kun malsanulo, aŭ per memsugestio post legado de artikolo pritemanta la malsanon.

Same, kiel en la kazoj de rabio, la malsanuloj emas disporti per salivo la mikrobon kaj kapablas infekti tutajn urbojn per nuraj paroloj.

Grado post grado, la malsano evoluas kaj fariĝas karakterizata per plej strangaj ideoj kaj manioj. Precipe, oni konstatis ke la malsanuloj ŝatas kungrupiĝi en grandajn societojn, eldiras strangajn parolojn por la ceteruloj kaj fine senmanke interdisputas.

Ĉe plua evoluado, en la tiel nomata : 3a grado, kutime post 3 aŭ 4 jara pligraviĝo, la malsano estas kvazaŭ ĉe la paroksimo; ekzemple, mi vidis tiajn malsanulojn, kiuj nepre volis kuŝiĝi en verdaj littolaĵoj, kaj citinda estas la kazo de tiu jungeedza paro, kiu pro iu interna (1) ideo fabrikiĝis al si telerojn stelformajn.

Kaj tiel daŭras sur pluj 50 paĝoj la tuta raporto de la ege eminenta D-ro Serĉemul, kiun mi rezignis traduki pro la abundo de sciencaj terminoj.

El la patagona lingvo :
M. DELCOURT.

Ni la komencantoj !

En bela kaj granda ĉambro sidas la novaj lernantoj. La juna kaj afabla profesoro staras. Li demandas :

« Ĉu la ruga kreto estas sur la flava libro ? »

La lernanto respondas *forte, kuraĝe kaj esperante* : « Ne, la ruga kreto ne estas sur la flava libro sed ĝi estas en la verda skatolo. »

Tiam, la juna profesoro malfermas la verdan skatolon kaj montras ĝin al la lernantoj.

Ili ridas !...

En la verda skatolo estas malgranda bruna besto.

« Ĉu ĝi estas elefanto ? » demandas la profesoro.

« Ĝi ne estas elefanto sed ĝi estas... »

La lernantoj ne plu parolas. Ili atendas...

Blonda kaj inteligenta fraŭlino rigardas la profesoron, kaj levas la manon : « Sinjoro profesoro, ŝi diras, la bruna besto en la verda skatolo ne estas elefanto, ĝi ne estas krokodilo sed ĝi estas muso, jes, sed ĉokolada muso ! »

— Bona respondo, Fraŭlino, vi estas tre inteligenta, mi gratulas vin.

Ĉi vi ŝatas la musojn, Fraŭlino ?

— *Tio dependas*, sinjoro profesoro. La vivantajn musojn ne ! tute ne ! mi ne ŝatas ! sed la ĉokoladajn musojn jes ! sinjoro. Mi manĝas la ĉokoladajn musojn kaj en ili estas bona dolĉa karamelo ! »

La okuloj de la fraŭlino brilas.

« *Mangŭ* la muson, Fraŭlino, vi meritas ĝin ! »

— Dankon ! sinjoro profesoro. Ĝi estas bona ! »

Sed la juna najbaro de la blonda lernantino rigardas ŝin...

Vi estas feliĉa, Fraŭlino ! »

— Jes, kara amiko, ĉu vi deziras pecon de la bona besto ?

(1) Aŭ infera. Dube skribita vorto en la originalo. La trad.

— Vi estas afabla, Fraŭlino, mi dankas vin, volonte, mi akceptas, mi tre ŝatas la musojn...

— Kiu estas vi sinjoro ?

— Mi estas...

Verda kato.

1) *Klarigoj.*

Tiam : alors.

Tio dependas : cela dépend.

Tute ne : pas du tout.

Mangŭ : Mangez ! U marque l'impératif.

Forte, kuraĝe kaj esperante : E indique la manière. Terminaison des adverbos.

2) *Konsiloj al la profesoroj.*

Legiĝu laŭvoĉe la artikolon. *Rimarkigu bone* : 1) la akuzativojn;

2) la liberan vortordon kaj la lokon de la subjekto en la diversaj

frazoj; 3) kun la verbo esti oni neniam rajtas uzi la akuzativon.

EN LA ŜTATAJ LERNEJOJ

En DESVRES (Pas-de-Calais) Esperanto estas instruata en la 2 klasoj de "Cours Complémentaires" al ĉiuj infanoj, dum la normalaj studhoroj po unu horo ĉiusemajne, respektive lunde kaj vendrede de la 9a 30 ĝis la 10a 20 matene. Entute 50 lernantoj. La Direktoro mem, nia amiko Dumarquez gvidas ilin laŭ permeso de la Inspektoro.

En BOULOGNE-SUR-MER (Pas-de-Calais en Ecole Pratique de Jeunes Filles (meti-lernejoj por knabinoj) ek de 1934 por 1 klaso kaj de 1937 por 2 klasoj esperanto apartenas al la temoj devigaj de la programo aprobita de la Universitaj Aŭtoritatoj antaŭ la malfermo de ĉiu sezono. Entute 63 lernantinoj de 13 ĝis 15 jaraĝaj. La 2 kursoj gvidas senpage la sindonema prezidanto de la Esperanto-Grupo, helpe de S-ino Baire.

En DUNKERQUE (Nord) F-ino Spyns, vice-prezidantino de la Grupo kaj direktorino de popollernejo Victor-Hugo ricevis la permeson enŝovi Esperanton po unu duonhoron ĉiusemajne kaj nedevige en la programon de la "Cours d'adultes" (vesperaj kursoj por plenkreskuloj).

RAKONTO — LA FIŝKAPTISTO KAJ LA BURĜO

Iatu, bona burĝo ekvidis mariston preta enbarkiĝi malgraŭ minaca vetero.

« Pardouu, amiko mia, li diris al la fiŝisto, mi dezirus ion demandi al vi. — Demandu, sinjoro. — Kiel mortis via patro ? — Dum ŝipdrono, respondis la alia. — Kaj via avo ? — Ĉe Trafalgar. — Kaj via praavo ? — Kun La Peruzo (La Pérouse). — Ĉu vere ! Malbonŝanculo, ĉiuj viaj familianoj pereis surmare kaj vi kuraĝas enŝipiĝi ! — Je via vico, respondu al mi, diris la ŝipestro, kiamaniere mortis via patro ? — Tute trankvile, en sia lito. — Kaj via avo ? — Ankaŭ. — Kaj via praavo ? Sammaniere. — Ho ! Mallertulo, ĉiuj viaj familianoj mortis en sia lito kaj vi kuraĝas enlitiĝi ! »

Kaj ridante, li eksaltis en la ŝalupon dum la terloganto tie restis, mirkonsternigata.

Via Fidela Flandra Antikvaĵo.

Abonnements à Franca Esperantisto

Franca Esperantisto est la revue mensuelle de la Société Française pour la Propagation de l'Esperanto.

D'un grand format, excellentement rédigée et illustrée, elle distrait et instruit.

Le prix de l'abonnement porté à 25 francs par an sera exceptionnellement réduit à 14 francs tous frais compris pour nos abonnés grâce à un abonnement collectif.

Ceux désirant profiter de cet avantage devront dans un délai de quinze jours après la parution du présent numéro nous adresser la somme de 24 francs (de préférence par chèque postal à notre compte Lille n° 40305).

Ils recevront en contre partie pendant un an cette revue et la nôtre, mais séparément puisqu'elles paraissent à une dizaine de jours d'intervalle.

Nous ne pourrions accepter d'abonnement à 14 francs pour *F.E.* seule que de ceux qui nous auraient déjà réglé l'abonnement de 1938 à *N.F.E.*

Dernière heure

BOULOGNE-SUR-MER.

NOUVEAU COMITÉ. — Président d'honneur : M. Duchochois; président : M. Le Petit; vice-présidents : M. Baire, Mme Sagnier; secrétariat : M. Vaniet, Mme Delattre; trésoriers : MM. Allart et Kiert; membres du Comité : Mme Vicart, Mme Baire, Horel, Pannevin, MM. Couret, Demeulien, Dupont-Dudart et Favré.

La 24^{an} de oktobro propagando parolado kiu havis grandan sukceson. Prelegis S-roj Petit, Guillaume kaj F-ino Kalnin (Estonino). Prezentado de la filmo "Antaŝien"!

KURSOJ. — Tri kursoj : 1° En Komerca praktika lernejo por fraŭlinoj (64 lernantoj); gvidas : F-ino Baire kaj S-ro Le Petit; en knaba lernejo (26 lernantoj), gvidanto S-ro Demeulien; kurso por plenkreskuloj (19 gelnantoj), gvidas F-ino Pannevin kaj S-ro Demeulien. La 3an de decembro komencis kurso en la komunuma porknaba gimnazio.

AMIENS.

Tri kursoj okazas semajne : unu, perfektiga, en la urbodomo, du, por komencantoj, en la urbodomo kaj en la Industria Societo.

Le président d'honneur du Groupe Espérantiste, M. Charles Tassencourt, vient de recevoir la Médaille Militaire. Cette haute distinction s'ajoute à celles dont il était déjà titulaire : la rosette de l'Instruction Publique, la Médaille de 70, la Croix du Combattant Volontaire. Engagé volontaire en 1870, M. Tassencourt prit part à la bataille de Dury. En 1914, il se rendit utile dans les hôpitaux. Quand, à Amiens, un Groupe Espérantiste fut créé, il en fut le premier président. Avec son ami Jules Verne, président d'honneur, il contribua à l'essor du mouvement espérantiste dans le département.

A défaut d'une manifestation en sa faveur que, par modestie il écarta, qu'il reçoive ici de bien chaleureuses et sincères félicitations.

LIBROJ

Le 15 décembre est le jour anniversaire de la naissance du grand idéaliste que fut le génial créateur de l'Esperanto.

Aussi, nous a-t-il paru logique et naturel de consacrer, dans ce numéro quelques pages à Zamenhof et à son œuvre. Nous ne pouvions mieux faire que de publier un extrait de l'excellent livre que vient de faire paraître M. Vernay, texte qui fait suite à celui paru dans notre dernier numéro.

Nous rappelons à nos lecteurs que le bel ouvrage de M. Vernay, "APERÇU SUR L'ÉVOLUTION DU PROBLÈME DE LA LANGUE AUXILIAIRE", est en vente à nos bureaux au prix de 10 fr. franco (Chèques postaux : Lille 403-50). Il est vendu au profit de "Nordfranca Esperantisto". Nous ne doutons pas que chacun de nos amis voudra se le procurer. Ce sera un encouragement pour l'auteur et une façon d'aider efficacement notre revue.

La rédaction de "NjE".

A la recherche d'une langue universelle

(suite)

Ainsi que nous pouvons le voir, les quatre dernières formes correspondent exactement aux quatre premières. Elles n'en diffèrent que par l'adjonction de la lettre "s" qui est, comme nous l'avons déjà dit, la marque du pluriel.

Le matériel de base du vocabulaire était constitué en grande partie par des radicaux appartenant à la langue anglaise et, jusqu'à un certain degré d'éléments empruntés aux langues latine, allemande et française.

C'est ainsi que du latin nous avions :

dol	(dol/or)	douleur	pop	(pop/ulus)	peuple
nim	(a/nim/a)	animal	stel	(stel/la)	étoile

L'allemand nous donnait :

vun	(wun/de)	blessure	fad	(fad/en)	fil
bel	(ber/g)	mont	nef	(nef/fe)	neveu

De l'anglais on tirait :

nol	(k/nowl/edge)	savoir	plim	(com/plim/ent)	compliment
yel	(year)	année	tim	(tim/e)	temps

En 1880, parut en allemand le premier livre d'étude de Volapük ; puis fut fondée, en 1882, à Wurtemberg, la première Société pour l'étude de cette langue.

Le besoin d'une langue auxiliaire se faisait vivement sentir. Le Volapük se répandit rapidement en Allemagne, en Russie, en France et surtout en Hollande.

Le professeur A. Kerckhoffs organisa la Société Française et édita un grand journal pour la propagande du Volapük.

Le premier Congrès Universel du Volapük eut lieu les 26 et 27 août 1884 à Friedrichshafen (Allemagne). Le deuxième tint ses assises également en Allemagne, à Munich du 6 au 9 août 1887.

L'Académie du Volapük qui avait été fondée deux ans auparavant organisa, le 3me Congrès qui se tint à Paris en 1889. Environ 200 volapükistes, les plus distingués représentants du mouvement y participèrent. Au cours des premier et deuxième Congrès, les discussions et rapports eurent lieu en allemand, mais au Congrès de Paris on parla et on discuta uniquement en Volapük. C'était une expérience osée et courageuse. Elle eut un grand retentissement. Par le Volapük, on démontrait d'une façon péremptoire et éclatante, la parfaite possibilité pour l'homme de se faire comprendre, d'exprimer ses idées et ses sentiments au moyen d'un langage artificiel créé par son génie.

Schleyer fut comblé d'honneurs et récompensé par le Pape qui le nomma Grand Chambellan.

1889, c'est l'apogée du mouvement volapükiste. Plus de 300 sociétés, plus de 1.000 professeurs diplômés, 384 livres d'étude ou de propagande en langues diverses, 58 journaux, l'enseignement dans quelques Écoles Supérieures d'Europe (Paris, Wien, Bordeaux, Madrid, quelques unes en Italie) en Amérique du Sud et du Nord, tel fut, à l'époque de sa plus grande vogue, le rayonnement atteint par le Volapük.

Cependant dix ans d'application et de pratique du Volapük suffirent à démontrer ses imperfections linguistiques. Sa similitude de structure avec les langues naturelles ne put assurer son succès définitif.

La grammaire, quoique simple, était surchargée de formes superflues. Karl Lenze, le premier professeur diplômé de Volapük, assurait que l'on pouvait obtenir dans cette langue 505.440 formes dérivées d'un verbe ! C'est beaucoup.

L'amputation des mots, appartenant aux langues européennes et qui formaient la base du vocabulaire, atteignait un si haut degré qu'il n'était parfois plus possible de reconnaître le mot primitif dans la syllabe restante. En résumé, l'arbitraire du vocabulaire et les formes grammaticales trop nombreuses rendaient difficiles l'étude de la langue et son maniement malaisé.

Ce serait néanmoins une erreur de croire que les défauts linguistiques joints aux difficultés certaines causées par le fond trop artificiel et arbitraire du vocabulaire furent les causes dominantes et essentielles de la disparition de la langue.

Les causes en furent plus graves et plus profondes. Le Docteur Zamenhof, auteur de l'Esperanto, les a déterminées très exactement :

« Le Volapük périt, dit-il dans un discours qu'il prononça lors du 7me Congrès Universel d'Esperanto (1), à cause d'un grave défaut que malheureusement il avait : le manque absolu d'évolution propre et naturelle. »

En effet, chaque forme, chaque mot nouveau à introduire dans la

(1) Anvers, 21 août 1911

langue dépendait des décisions de Schleyer. Le Volapük était soumis à l'autorité d'une seule personne. Et le docteur Zamenhof ajoute :

« Si cette erreur fondamentale n'avait pas existé, le Volapük n'aurait jamais péri et vraisemblablement nous parlerions tous cette langue. »

Quoi qu'il en soit, l'usage collectif du Volapük aurait inévitablement et en toute logique fait évoluer cette langue. Elle se serait transformée et améliorée. La cause qui s'y opposa ne réside pas seulement dans les principes arbitraires sur lesquels reposait toute sa construction et qui privaient la langue d'une évolution normale et naturelle. Ce fut aussi le despotisme de Schleyer. Il considérait cet idiome comme "sa" langue, "sa" chose, "son" bien propre et pliait tout à ses exigences. L'organisation qu'il avait créée pour répandre le Volapük ne dépendait que de lui seul. Il refusa toutes les idées proposées, aussi bien par les individus que par les collectivités, qui, appliquées, auraient peut-être pu donner à la langue une évolution linguistique normale. De même, la nomination des Présidents des Sociétés "Volapükistes" devait être obligatoirement soumise à l'agrément de Schleyer qui n'acceptait pas toujours de la confirmer.

C'est ainsi qu'après le brillant mais éphémère mouvement volapükiste il ne restait plus, aux environs de 1900, que 159 personnes qui correspondaient encore entre elles dans cette langue.

Comme on le voit, la chute du Volapük est due aussi bien à ses défauts propres qu'à l'intolérance de son auteur.

Avec la disparition du Volapük la question de la langue internationale reçut un coup terrible auquel il semblait qu'elle ne pourrait survivre.

Après quelques années de silence, cette question vint de nouveau à l'ordre du jour, avec une ampleur toute nouvelle qui montrait combien la solution du problème était attendue et devenait indispensable aux relations et au progrès de l'humanité.

Sous la forme de l'Esperanto, la langue auxiliaire atteignit des succès énormes, qui dépassèrent de beaucoup les résultats pourtant brillants obtenus par le Volapük.

V. — LE VOLAPUK A DUNKERQUE

La vogue momentanée du Volapük, lors du 3me Congrès qui se tint à Paris en 1889, put faire croire un instant que le problème de la langue internationale était définitivement résolu.

En France, l'engouement pour le Volapük était grand. Dans la région de Boulogne-sur-Mer cette langue se répandait rapidement. Plusieurs "Volapükistes" venaient de recevoir leur diplôme de professeur. A Dunkerque le nouvel idiome comptait de fervents partisans, en particulier parmi les membres de nos sociétés savantes. Quelques-uns d'entre eux en avaient commencé l'étude.

A cette époque, on vit même quelques auteurs, un peu par snobisme, un peu par intérêt, essayer de profiter de la notoriété de cette langue en intercalant dans le titre de leurs ouvrages le mot "Volapük". Ils espéraient par ce moyen attirer l'attention sur eux et répandre plus sûrement leurs idées et leurs écrits dans le grand public.

C'est ainsi que vers 1888/1889, parut une brochure portant comme titre : "Le Volapük Français", avec en sous-titre : "Réforme de l'Alphabet

et de l'Orthographe". L'auteur était P. Poillevey, ancien professeur au Collège d'Autun.

Malgré son titre le contenu de cet ouvrage n'avait qu'un rapport assez lointain avec le Volapük proprement dit. M. Poillevey y traitait seulement la question de la réforme de l'alphabet et de l'orthographe de la langue française.

Nous avons pu consulter cette brochure, dont un exemplaire existe à notre Bibliothèque Municipale. L'auteur, dans une étude assez complète, y indique les raisons qui ont motivé son travail. Il propose un projet assez curieux de réforme de l'alphabet de notre langue où l'orthographe plus rationnelle serait basée sur la phonétique et ne dépendrait que d'elle seule.

M. Poillevey fut récompensé par la "Société Dunkerquoise pour l'Encouragement des Lettres, des Sciences et des Arts", qui honora son ouvrage en lui attribuant une médaille de bronze.

On peut dire que le succès dont jouissait alors le Volapük ne fut pas complètement étranger à la prise en considération du travail de M. Poillevey par notre société savante.

L'analyse du "Volapük Français" figure dans le compte-rendu de la séance de la Société Dunkerquoise du 4 juillet 1889 (1).

En voici un extrait :

« Le troisième ouvrage récompensé a pour titre "Le Volapük Français" ou "Réforme de l'Orthographe". L'auteur essaie de démontrer tout d'abord que par suite des difficultés que présente notre orthographe, les enfants mettent beaucoup trop de temps à apprendre les règles qui régissent cette partie de l'instruction et il propose une méthode nouvelle qui simplifierait beaucoup l'orthographe. C'est à ce point de vue que la Société a décidé de lui décerner une médaille de bronze.

« L'étude de cet ouvrage a donné naissance dans la Société à deux ou trois communications qui ont été faites par M. le Docteur Vézien et par M. Gérard.

« M. Vézien a étudié surtout la réforme de l'orthographe française, ramenée à son point de vue le plus simple.

« M. Gérard s'est efforcé de démontrer que les modifications que l'on pourrait apporter se réduiraient à peu de valeur et que, pour que ces réformes puissent être acceptables en tous temps et en tous lieux il faudrait qu'elles fussent, comme notre langue, conformes à l'étymologie ; la chose étant impossible à réaliser, on en arriverait à adapter une nouvelle langue spéciale au commerce et à l'industrie et qui remplacerait simplement le Volapük ; ce qui ne paraît pas très utile en ce moment. »

« Le "Volapük Français" ouvrait pourtant des perspectives intéressantes pour la simplification de la langue écrite. Le projet, à certains points de vue ne manquait pas de valeur. En lisant la courte analyse qu'en donne le compte-rendu de séance qui précède, on ne peut nier l'influence morale, relativement grande, qu'eut, sur la décision des membres de notre grande Société locale, le succès du mouvement volapükiste, alors à son apogée. C'est là, sans doute, ce qui la détermina à récompenser l'ouvrage en somme peu important de M. Poillevey.

(1) Mémoires de la Société Dunkerquoise, volume 26, page XL.

Le Docteur L. L. ZAMENHOF

(1859-1917)

Créateur de l'Esperanto.

DEUXIEME PARTIE

La solution du problème : l'Esperanto

VI. — L. L. ZAMENHOFF,

L'ESPERANTO ET LE MOUVEMENT ESPÉRANTISTE

Peu d'hommes dans l'Histoire de l'Humanité se sont acquis par leurs brillants travaux ou leurs grandes actions, une renommée ou une réputation durables. Ceux-là ont rendu leur nom immortel. La foule les honore.

Les fondateurs de religions, les savants, les philosophes, les poètes et les écrivains fameux occupent une place de choix dans ce Panthéon spirituel. La reconnaissance des hommes leur est acquise parce qu'ils ont su découvrir et ouvrir effectivement des voies nouvelles à la culture et à la civilisation.

Leur vie a été une longue et rude bataille. Ils ont dû souffrir et lutter constamment pour que triomphent leurs idées, si étroitement liées à eux-mêmes, qu'elles étaient devenues leur raison de vivre. Ils furent et restent les flambeaux qui éclairent la Pensée ; ils sont des guides pour les individus, les peuples et les nations.

Parmi ces génies, se détache très nettement la haute figure du créateur de l'Esperanto, le Docteur Louis-Lazare Zamenhof.

Celui-ci ne fut pas seulement un penseur, un écrivain et un poète remarquable, il fut surtout, et éminemment un "homme" au sens le plus beau et le plus élevé du mot.

Zamenhof connaissait admirablement les forces éternelles qui gouvernent les progrès de l'esprit et de la culture ; il les percevait, il les sentait vivre en lui.

En parcourant l'histoire de l'Esperanto et de son créateur, on croit revivre une épopée. On y puise des enseignements grandioses sur ce que peut atteindre l'abnégation de soi-même et la persévérance dans l'effort.

Incessante, ininterrompue et douloureuse est la lutte que mène Zamenhof pour assurer le triomphe de son Idéal. Il possède toutes les qualités maîtresses dont, enfants, nous aimions à parer les héros chers à nos cœurs : douceur, simplicité, modestie, courage, volonté et tenacité.

Cette volonté et cette patience, il les puise dans son amour profond et démesuré qui le pousse instinctivement à apporter, par toutes les forces agissantes de son esprit et de son cœur, un apaisement physique et moral à la souffrance humaine.

La connaissance approfondie qu'il avait des besoins de la culture humaine comme aussi l'idéal élevé qu'il portait en lui-même, devaient presque inévitablement l'amener à chercher et à découvrir, dans le monde de la pensée et de l'esprit, une voie nouvelle vers laquelle l'Humanité, enfin consciente de son Destin, s'élancerait vers un avenir plus radieux.

La vie du Docteur Zamenhof est si intimement liée à son œuvre qu'on ne peut évoquer celle-ci sans qu'immédiatement celle-là surgisse à nos yeux.

En effet, cet incomparable créateur de langue a tout sacrifié à l'idée qui lui était chère. Il a consacré toute sa vie et le meilleur de lui-même à l'élaboration et à la création d'un progrès, dont les générations futures sauront, beaucoup mieux que la nôtre, reconnaître la valeur immense et la haute portée morale.

Louis-Lazare Zamenhof naquit le 15 décembre 1859 à Bialystok, petite ville de la Pologne Russe. Il était l'aîné de huit enfants. Son père était professeur de géographie et de langues vivantes.

Le jeune Zamenhof fréquentait l'école primaire de sa ville natale. D'une intelligence rare, tout enfant il écrivait déjà des poèmes. Il composa même, vers sa dixième année, une tragédie en 5 actes.

La population de Bialystok était composée d'habitants dont les origines, les mœurs et surtout le langage différaient profondément. Russes, Polonais, Allemands, Hébreux vivaient là en ennemis, dans une haine constante des uns et des autres. Le jeune Zamenhof fut souvent le témoin impuissant et épouvanté de rixes et de batailles féroces que se livraient les différents éléments de la population.

Zamenhof, qui recevait de sa mère une éducation idéaliste, souffrait en son âme d'enfant de voir les hommes se haïr mutuellement parce que, ne parlant pas le même langage, ils ne se comprenaient pas.

« Je fus convaincu, dira-t-il plus tard, que la diversité du langage est la seule ou au moins la principale cause qui divise la famille humaine et la fait s'ériger en parties ennemies. »

L'idée d'une langue universelle parlée par tous les hommes et qui ainsi les réconcilierait commença à germer dans son cerveau. Elle ne devait plus le quitter.

En 1873, (il a alors 14 ans), il suit son père nommé à Varsovie et entre au Gymnase de cette ville, où il apprend le latin, le grec, l'anglais, etc. Il savait le français et l'allemand, que tout jeune il avait appris. Au collège on le considérait déjà comme un linguiste remarquable.

Son idée le poursuivait toujours. Il commença à rechercher ce que devait être cette langue qu'il voulait très facile afin que tous puissent l'apprendre et la parler sans difficulté. Il pensa tout d'abord à une langue morte, le latin. Mais le latin est trop difficile et son vocabulaire est insuffisant. Ne pourrait-on pas prendre une langue vivante, l'anglais par exem-

ple ? Il renonce bientôt à cette idée. La prononciation serait trop difficile, et les autres peuples n'admettraient pas que l'on choisisse cette langue plutôt qu'une autre. Il conçut alors le projet de créer une langue artificielle au moyen de mots très courts comme BA, CA, DA, FA, AB, AC, AD... Mais il s'aperçoit bien vite qu'on obtiendrait ainsi un vocabulaire qu'aucune mémoire ne pourrait retenir ; il renonce à ce projet.

C'est alors que lui vient l'heureuse inspiration de puiser dans le riche trésor des langues vivantes. La simplicité de la grammaire anglaise l'avait charmé C'est là qu'il prend des éléments grammaticaux de la langue qu'il avait résolu de créer. Mais le vocabulaire était un gros obstacle. Il le surmonte au moyen des affixes qui permettent de créer des mots nouveaux et soulagent la mémoire. Cette trouvaille géniale lui fait voir qu'il est sur la bonne voie. Il persévère.

En 1878, (il a alors 19 ans), sa langue est prête ; il quitte le collège.

Mais dans son entourage on commence à s'inquiéter de son idée fixe. "Votre fils devient fou", dirent à son père des amis de la famille. Zamenhof est alors contraint d'abandonner son projet jusqu'à ce qu'il se soit créé une situation.

Il part à Moscou pour y faire sa médecine. Il vit là presque misérablement, d'une modeste pension qu'il avait de sa famille. En 1881, il revient à Varsovie où il continue ses études de médecine. Il parle à sa mère du rêve qui toujours le hante et tourmente son esprit. Sa mère lui apprend en pleurant que le père a brûlé tous les manuscrits de son fils "pour le sauver".

Mais il sait déjà sa langue ; il se souvient de tout et cette fois, sans en rien dire à personne, il recommence son œuvre.

Il essaie de penser et d'écrire dans sa langue ; pendant six ans il l'éprouve, il l'améliore et lui insuffle cette force de vie qui lui permettra de résister et de vaincre.

En 1885, il est reçu docteur. En 1886 il a son diplôme d'oculiste. Il ouvre un cabinet, mais il a peu de clients et pas de ressources.

A ce moment le Volapük est en pleine faveur et pendant deux ans Zamenhof essaie en vain de trouver un éditeur. Entre-temps il s'est fiancé à Clara Silbernack. Son futur beau-père, discernant l'intérêt que présente le travail de Zamenhof lui propose de faire éditer son manuel et lui avance les fonds nécessaires. Mais il faut encore attendre pendant deux mois le visa de la censure russe.

Zamenhof est très perplexé et surexcité au moment de publier son ouvrage.

« ... Je sentais, écrit-il, que j'étais devant le Rubicon et que du jour où paraîtrait ma brochure, je n'aurais plus la possibilité de reculer ; je savais quel sort attend un médecin qui dépend du public, si ce public voit en lui un fantaisiste qui s'occupe de choses à côté ; je sentais que je jouais sur cette carte toute ma tranquillité future, mon existence même et celle de ma famille, mais je ne pouvais renoncer à l'idée qui avait pénétré mon corps et mon sang et je franchis le Rubicon. »

Les premiers manuels sont édités en russe, puis ensuite en polonais, en français, en allemand, en anglais sous le nom de Docteur Esperanto (qui espère), d'où le nom de la langue.

Le 9 août, Zamenhof épouse Clara Silbernack, qui devient sa collaboratrice dévouée.

Les premiers manuels sont bien accueillis et des échos enthousiastes en reviennent de divers pays. De nombreux volapükistes adhèrent au mouvement.

En 1888, paraît le "Deuxième Livre de la Langue Internationale" et en 1889 Zamenhof publie le premier annuaire dans lequel figurent mille noms et adresses : ceux des premiers espérantistes de tous les pays.

Cependant la situation du jeune médecin n'est pas brillante et pendant de nombreuses années encore, ses modestes gains suffisent à peine à faire vivre sa famille (3 enfants).

Très rapidement nous venons de parcourir l'histoire de l'Esperanto depuis sa création jusqu'à la publication de la langue. Là s'arrête la première période de notre mouvement.

Une deuxième période commence avec l'action fervente et énergique des premiers pionniers parmi lesquels nous mentionnerons seulement les noms de Grabowski (Pologne), Einsten et Trompeter (Allemagne), L. de Beaufront (France), Nylén (Suède).

La supériorité écrasante de l'Esperanto sur le Volapük lui avait rallié la plupart des volapükistes et aussi tous les partisans d'une langue internationale. Mais l'insuccès du Volapük avait aussi fait déferler une vague de scepticisme sur les hommes qui ne croyaient plus à la possibilité et au succès d'une langue auxiliaire. La propagande en fut fortement contrariée au début. D'autre part, la police impériale russe voyait d'un mauvais œil les progrès rapides de l'Esperanto.

En 1898, l'Esperanto pénètre en France et y jouit aussitôt d'une grande vogue. Comme toutes les idées de progrès et de civilisation, il acquiert dans notre pays une nouvelle force de diffusion ainsi que l'élan nécessaire pour rayonner et s'imposer au monde. C'est la période française. En cette même année, on fonde la "Société française pour la propagation de l'Esperanto" qui édite l'"Espérantiste", grand journal de propagande en français et en Esperanto.

Sous l'action de cette Société, de nombreux Groupes se fondent de toutes parts. L'Esperanto pénètre dans tous les milieux. Il s'acquiert des sympathies dans l'Université et au Parlement. De puissantes Associations le patronnent et le subventionnent. Le Touring-Club de France, l'Association Française pour l'avancement des Sciences, l'Association Polytechnique organisent des cours.

De hardis propagateurs répandent partout la bonne parole : Général Sebert, Professeur T. Cart, Recteur Boirac, Professeur Carlq Bourlet, Rhodes, Cefeč, Colonel O. Pollen, Borel, Professeur Christaller, etc., etc.

En Afrique, en Amérique, en Australie même, de nombreux Groupes se forment. En Europe la propagande est particulièrement active en Angleterre et en Allemagne.

En 1904, plus de 300 ouvrages en Esperanto ou sur l'Esperanto ont déjà paru ; plus de 200 Groupes existent. Une première réunion internationale a lieu à Calais où l'on éprouve publiquement les qualités de l'Esperanto. C'est un succès considérable.

Le 5 août 1905 est un jour mémorable dans l'histoire de la langue

auxiliaire Esperanto. Le premier Congrès Universel, préparé par le regretté Me Michaux, s'ouvre à Boulogne-sur-Mer, sous la présidence du créateur même de la langue, le Docteur L. L. Zamenhof.

C'est au cours de ce Congrès que fut élu le Comité Linguistique et que fut décidée la création de l'étendard espérantiste : vert avec une étoile verte sur fond blanc dans l'angle supérieur gauche.

Le Congrès fut un triomphe éclatant. Il donna au mouvement une impulsion telle que l'on put alors croire la cause définitivement gagnée. L'impression qu'en reçurent les assistants et les personnalités officielles fut énorme. Zamenhof fut fait Chevalier de la Légion d'Honneur.

Dès lors l'affaire est lancée. Chaque année les Espérantistes se réunissent dans des Congrès Nationaux et dans un Congrès Universel.

En 1907, plus de 800 ouvrages avaient été publiés ; rien qu'en Europe plus de 20 Sociétés nationales, ayant leurs journaux de propagande, fonctionnaient ; plus de 1.200 Groupes étaient fondés. Irrésistible, le mouvement gagnait toutes les sphères et tous les pays.

En 1913, il existait plus de 1.800 Groupes ; 100 journaux ou revues étaient publiés. La "Société Française" comptait à elle seule plus de 10.000 membres et des sociétés semblables florissaient dans plus de trente pays.

Le Congrès Universel d'Esperanto (le 10ème) qui devait se tenir à Paris le 1er août 1914 devait consacrer la victoire de l'Esperanto. Près de 5.000 Espérantistes appartenant à quarante pays différents devaient y assister.

Mais la guerre éclate...

Tout sombre dans la tourmente...

Zamenhof meurt à Varsovie, le 16 avril 1917...

Après la guerre tout est à refaire. Les premiers pionniers sont morts, beaucoup de jeunes espérantistes ont disparu pendant ces années terribles. L'Idéalisme lui-même, un des plus puissants ressorts de notre mouvement a fait place au matérialisme le plus décevant.

Ce n'est que peu à peu et bien péniblement que l'Esperanto dont l'extension est encore gênée par le schisme de l'Ido, reprend sa vigueur. Sa progression est cependant constante. Petit à petit, il pénètre dans les champs les plus divers de l'activité humaine et de la vie sociale, malgré les nombreux empêchements d'ordre économique, politique ou même psychologique.

Le flambeau est ranimé ; nous entrons dans la période riche en luttes de toutes sortes mais aussi en victoires éclatantes, qui verra le triomphe certain, définitif, total de notre langue, dont la merveilleuse vitalité et la valeur interne se sont manifestées de façon magnifique depuis les 50 années que l'Esperanto vit, prospère et sert aux hommes qui l'emploient.

A suivre.

Fame konata de multaj Esperantistoj !

GRAND HOTEL d'OOSTDUINKERQUE

OOSTDUINKERQUE - BAINS (Belgujo)

Posedanto : P. BENOIT, malnova esperantisto

Les bonnes adresses

de Dunkerque :

A L'IMPECCABLE

VÊTEMENTS

5, Place Jean-Bart - DUNKERQUE

...l'ami des Espérantistes

le "Café du Centre"

39, Place Jean-Bart, DUNKERQUE

...réserve le meilleur accueil
aux Espérantistes

Ejo de la sabataj Kunvenoj de la grupo
(18-30 / 20-30)

Esperanto parolata

EKZEMO

Interna kaj novaj KURACADO per la pilolo « d'ANTECZEMA ». Resanigoj mirindaj eĉ malfacile kuraceblaj malsanoj. Kuracado dum 15 tagoj : 15 fr. (Dieta eldonita senpage).

REŪMATISMOJ

forigitaj per SPECIALA « TISANE ». Kuracado dum tri semajnoj : 15 fr. Repaga sendo.

Skribi :

FARMACEJO CENTRA SAINT-LEU

Strato Saint-Leu - AMIENS Tel. 22-83

Peto !!

Por ke juna fraŭlino povu esti sendata Svisujon, por resaniĝi je blindiĝo, ni petas al la tutmonda samideanaro donace sendi ĉiajn, uzitajn poŝtmarkojn. Ni bezonas unu

milionon ; jam havas 300.000. Ne prokrastu Urgas ! Ĉiuj kvantoj estos bonvenaj.

Por la helpkomitato volonte akceptas poŝtmarkojn

S-ro P. J. W. SCHILPEROORD

ĉe Berkelselan 43 b - Rotterdam-N.

Propagandu per bonfaro.

Hôtel-Pension "EOLE"

Madame PESSEY

158, 159, 160, Digue de Mer

MALO-LES-BAINS (Nord)

Téléphone 18-25

Vue magnifique sur la mer

TOUT CONFORT — PRIX MODÉRÉS

Reduction 5% aux *Esperantistes*

Esperanto parolata

De la mi-juillet au 31 août, séjour à l'hôtel
du professeur hollandais THIEN

Méthodes et Dictionnaires Esperanto

Librairie BRUNET

32, RUE GAMBETTA, ARRAS

Téléphone 61 — Ch. Pa. Paris 177-87

Liste de livres sur demande, contre un timbre de 0 fr. 50

EXPORT

BRAUNIA

Buvez les bonnes Bières

de la Brasserie CARLIER

11, rue Félix-Faure, COUDEKERQUE-BRANCHE

R. C. 808 — Tél. 570 Dunkerque

Elles sont livrées partout et chez tous
en fûts et en bouteilles

BOCK LUXE

BOCK IDEAL

ESPERANTO - ĈAMPANO

Grand 1er cru — Unus Vinberregiono

Klasigita en 100 % kategorio

Laŭ gustoj : Dolĉa ; Duondolĉa ; Maldolĉa

Prezoj en Reims :

Carte verte (verda kapuĉo) po botelo . 12. fr. flc

Mendu al samideano

R. CHANCE, 3, rue René-Bourgeois, REIMS (France)

Pago al R. Chance, Mailly-Champagne (Marne)

Poŝtĉek-konto : Nancy 334-72

Esperanto-Literaturon

je originala prezo

Liveras al vi :

ESPERANTO
BAUDIMONT-ARRAS

M. MAX

TAILLEUR

16, Rue Gambetta

Téléphone 603

LENS (P.-de-C.)

Nordfranca Esperantisto

por vivi bezonas vian helpon

ABONU ĜIN

ABONIGU VIAJN AMIKOJN

6.3^o VABBU MULTAJN ABONANTOJN !

Les bonnes adresses de Boulogne-sur-Mer...

Esperantistes !

Pour tous vos

VOYAGES

adressez-vous à la

C. E. F. A.

33, rue Victor-Hugo

BOULOGNE-SUR-MER

Conditions spéciales pour l'Angleterre

PEINTURE

Travaux rapides et soignés

PAPIERS PEINTS

LE PETIT & FILS

6, Place du Palais-de-Justice

BOULOGNE-SUR-MER

Oni parolas kiuj korespondas Esperante